

Abstrakt

Zánik Jeruzalémského chrámu (zpracování tématu v klasických židovských textech)

Věra Razáková

Tato disertační práce se soustředí na texty popisující vlastní zkázu Chrámu nejprve vojskem Babyloňanů v roce 586 př. o. l. a poté římským vojskem v roce 70 o. l., ale také na okolnosti, které dobytí a zničení Chrámu a města Jeruzaléma předcházely. Zkoumanými texty jsou (až na výjimky) texty klasické rabínské literatury starověku.

Ačkoliv není pochyb o tom, jak zásadní událostí byl zánik Chrámu a chrámového kultu v judaismu, její obraz ve zkoumané literatuře není nijak masivní. Navíc se často jedná o individuální zmínky drobnějšího rozsahu. To platí zejména o zkoumání příčin zkázy Chrámu a Jeruzaléma. Podobně útržkovitý charakter mají i další zmínky v halachických textech, které se zabývají změnami vynucenými zánikem Chrámu, centrálního chrámového kultu a chrámové obětní bohoslužby. Hlavními zkoumanými texty této skupiny jsou Mišna a Tosefta.

Mnohem bohatším zdrojem pro zkoumané téma je gemara Babylonského (a částečně i Jeruzalémského) talmudu a zejména některé vybrané midraše. Práce s texty agadickými přináší souvislejší popisy zkázy Chrámu a dalších zkoumaných témat. Texty z dalších rabínských děl jsou zkoumány jako doplněk textů stěžejních, zejména v případě, že zkoumají stejné téma.

Tato práce nejprve detekovala a vybrala určité texty a jejich témata. Potom byla na základě zkoumání těchto textů vytipována a utříděna jednotlivá témata s důrazem na ta, které se opakují ve více zdrojích. To nabízí možnost následného srovnání. Vzhledem k různorodosti jednotlivých skupin textů je zkoumán vztah jejich druhu (charakteru, datace, žánru, zaměření, účelu apod.) ke zkoumanému tématu, jejich uchopení a zpracování tématu. A stejně tak jejich frekvence a rozsah.

Bylo zkoumáno, jak se liší zpracování tématu v převážně halachických dílech oproti agadickým. Jak se liší v nejstarších dílech ve srovnání s těmi pozdějšími. A jak se liší zpracování v dílech zaměřených více či méně historicky (při zohlednění specifických židovské historiografie raného období).

Výsledný výběr nabízí základní texty z následujících klasických textů judaismu: Mišna, Tosefta, rané halachické midraše (*Vajikra raba*, *Sifrej bamidbar*, *Sifrej devarim*), oba Talmudy (Jeruzalémský a Babylonský), homiletické midraše (*Pesikta rabati* a *Pesikta de-rav Kahana*) a výběr z agadických midrašů (*Ejcha raba*, *Avot de-rabi Natan* ve dvou verzích). Zvláštní skupinou jsou texty „historického“ charakteru (kronika *Seder olam*, Válka židovská Josefa Flavia a *Me'or ejnajim* Azarii dei Rossi). Další texty jsou zkoumány pro doplnění jako tzv. „související texty“. Jedná se o texty, ve kterých se (zpravidla ve stručnější formě) objevuje paralelní zpracování příslušného tématu, stejné agady či halachy.

Po úvodní analýze vznikl nakonec užší výběr textů, ze kterých bylo vybráno dvacet pět základních textů (různého rozsahu) spolu se čtrnácti vesměs kratšími texty doplňujícími. Podrobná analýza jednotlivých textů přechází do vzájemného srovnání, je-li to možné a smysluplné. Výsledkem je pak závěrečná syntéza shledaných poznatků a závěrů.

Práce je rozdělena do jedenácti základních kapitol. Následuje glosář (slovník) a rejstříky. Práce je zakončena kapitolou použité literatury a přílohami originálních textů. První tři kapitoly jsou přípravné. Úvodní část práce (v první kapitole) shrnuje vymezení problému, stručně rekapituluje stav bádání k tématu, stanoví základní cíle a pracovní hypotézu, zmiňuje použitou metodu a prezentuje přehled všech

zkoumaných textů a témat. Druhá kapitola nastiňuje velmi stručně historický přehled dotčeného období vázaný s hlavními událostmi Země izraelské, s uvedením osobností, rabínů, autorů a děl, která jsou v práci zpracována nebo zmíněna. Třetí kapitola je věnována přehledu konkrétních témat v jednotlivých dílech a poznámkami k postupům práce.

Následuje vlastní jádro disertace v sedmi kapitolách (od čtvrté do desáté) věnovaných vlastní analýze textů. Kapitoly jsou věnovány jednotlivým skupinám textů: Mišna a Tosefta (čtvrtá kapitola), Jeruzalémský talmud (pátá kapitola), Babylonský talmud (šestá kapitola), pozdní agadické midraše (sedmá kapitola), midraše Ejcha raba a Vajikra raba (osmá kapitola), Avot de-rabi Natan (devátá kapitola), historizující texty (desátá kapitola).

Závěr, jedenáctá kapitola, obsahuje závěrečné srovnání, přehled témat a jejich kategorizaci do základních okruhů, shrnutí analýz provedených v jednotlivých dílčích kapitolách. Následuje zhodnocení splnění cíle a hodnocení splnění pracovních hypotéz.

Práce je doplněna slovníkem (glosářem) vybraných hebrejských a aramejských slov a termínů, rejstříkem citací a jmenným. Následuje seznam použitých pramenů, literatury a dalších zdrojů (dvanáctá kapitola). V přílohách jsou uvedeny originální hebrejské verze zkoumaných textů, které jsou v práci přeloženy.

Objem dotčených textů se ukázal být velký i na tuto specializovanou práci. Texty rabínské literatury jsou nesmírně bohaté a hutné. Z každého i kratšího textu lze rozvést širokou diskusi, analýzu i závěry. Při zkoumání každého jednotlivého textu se odkryje další bohatství textů, odkazů a citací souvisejících.